

Abdülhalim Çelebi Efendi (Ertüzün) (1874-1925)

Abdülhalim Çelebi Efendi 1874 yılında Manisa’da doğmuştur. Doğum yerini Konya olarak gösteren kaynaklar da vardır. Babası Abdülvahit Çelebi annesi Hacı Fatma Hanım’dır. Gençlik yıllarında özel öğretmenlerden Fransızca öğrenmiştir. Antepli Kalender Dede’den Mesnevi-yi şerif tahsil etmiştir. Mesnevihanlık icazetini babasından almıştır. Mevlana Celalettin-i Rumi’nin on dokuzuncu kuşaktan torunudur.

Babası Konya’da Mevlana makamında bulunurken o da Manisa Mevlevihanesi şeyhi olarak görev yapmıştır. Babasının Hicri 1325, Miladi 1907/1908’de vefat etmesi üzerine Manisa’dan İstanbul’a gitmiştir. Sultan II. Abdülhamit’in huzuruna kabul edilmiş, kendisine birinci rütbeden mecidiye nişanı verilmiş ve yüz altın ihsan edilerek Konya’da çelebilik makamına görevlendirilmiştir. Mevlana soyundan gelen Çelebi Efendi Hazretleri’nin 13 Kasım 1908 günü Cuma selamlık merasiminden sonra Sultan II. Abdülhamit tarafından huzura kabul edildiği ertesi gün yayımlanan Yeni Gazete’de yer almıştır.

27 Nisan 1909’da Sultan II. Abdülhamit tahttan indirilmiş yerine Sultan V. Mehmet Reşat padişah olmuştur. Yeni padişaha 10 Mayıs 1909 tarihinde Eyüp Sultan Türbesi’nde düzenlenen Kılıç Alayı’nda, Şeyhülislam Saip Efendi ile birlikte Abdülhalim Çelebi tarafından kılıç kuşatılmıştır.

Abdülhalim Çelebi, 1910 yılının Haziran ayında İttihatçılar tarafından görevden alınmıştır. Tamamen siyasi mülhazalarla yapılan bu değişiklikle onun yerine İttihatçılara yakınlığıyla bilinen ve Cemiyetin üyesi olan Veled Çelebi (İzbudak) Konya Mevlevihanesine tayin edilmiştir.

Abdülhalim Çelebi’nin Konya dergâhındaki görevinden alınmış olması şu sebeplere bağlanmıştır: İkinci Meşrutiyetin ilanıyla başlayan fikir hürriyeti. Sultan II. Abdülhamit ile ilişkilerini öğrenen Sultan V. Mehmet Reşat’ta hanedana hakaret ettiği izleniminin oluşması. Özel hayatı hakkında yalan yanlış ifadelerin ya da iftiraların ortaya atılması. Padişahın izni olmadan İstanbul’a gelip uzun süre kalması. Veled Çelebi ile Galata Mevlevihanesi üzerinden anlaşmazlığa düşmesi. Onu kendi emrinde çalıştırmaması. Veled Çelebi ve arkadaşlarının hazırlanan raporun padişaha sunulması. Marmara Bölgesini kapsayan ve İstanbul’da son bulan seyahatinin basında çarpıtılması ve eğlenceye düşkün olması.

Abdülhalim Çelebi’nin azledilmesinin en önemli sebebi, üyesi olduğu Nakşibendi tarikatının temsilcisi Hürriyet ve İtilaf Fırkasına yakınlığı olmuştur.

Görevinden alınması nedeniyle çeşitli makamlara yazdığı mektuplarda yerine atanan Veled Çelebi’nin inas kolundan yani anne tarafından Mevlana’ya mensubiyetini iddia ederek bunun dergâhın geleneğine aykırı olduğunu dile getirmiştir. 30 Ekim 1918’de imzalanan Mondros Mütarekesi’nden sonra İngilizlerin Osmanlı Hanedanı üzerindeki nüfuzundan etkilenen Abdülhalim Çelebi, İstanbul’daki İngiliz İşgal Komutanlığına bir mektup yazarak “Postnişinliğe iadesine” yardım etmelerini istemiştir.

Mevlevilerin tarih boyunca hiçbir savaşa katılmadığına dikkat çeken Abdülhalim Çelebi, yerine atanan Veled Çelebi’nin İttihatçı liderlerden Cemal Paşa’nın emrinde Mısır’a savaşmak için Mevlevileri göndermesinin Mevlevi geleneğine uymadığını ifade etmiştir. Kendisinin ve ecdadının Hristiyanları birçok tehlikeden koruduklarına dikkat çekmiş, bu

nedenle İttihat ve Terakki Hükümeti tarafından haksız yere ve hiçbir kanuni gerekçe olmaksızın alındığı görevine yeniden iadesi için İngilizlerin Osmanlı Hükümeti nezdinde girişimde bulunmalarını talep etmiştir.

Bundan sonra Meşihat Makamı devreye girmiş Mevlana'nın erkek evlatları arasında bir seçim ihdas etmiştir. Bu seçim bilahare Konya'da bulunan Çelebiler ile İstanbul ve taşrada bulunan Mevlevihane şeyhlerine de teşmil edilmiştir. Seçimin sonucunda Veled Çelebi 12, Abdülhalim Çelebi 57 oy almıştır. Abdülhalim Çelebi, bu sonuçlara göre Konya Mevlevihanesine tekrar atanmasını, Şeyhülislamlık makamına yazdığı bir mektupla talep etmiştir. Bu süreçte yapılan haksızlıkları da dile getirmiştir.

Hürriyet ve İtilafçuların yönetimde söz sahibi olmalarıyla 2 Haziran 1919'da Veled Çelebi görevden alınmış yerine Abdülhalim Çelebi atanmıştır. Hürriyet ve İtilaf Fırkası Hükümeti tarafından hazırlanan irade-i seniyyeyi Sultan Vahdettin imzalamıştır.

Milli Mücadele yıllarında Konya'daki ana tekkede Abdülhalim Çelebi bulunmuştur. Abdülhalim Çelebi bu yıllarda Konya ve çevresinde meydana gelen isyanlarla ilgili olarak önce İstanbul daha sonra da Ankara hükümetiyle irtibat kurmuştur. İsyarlarda aracılık rolü üstlenmiştir. İstanbul'da Sultan Vahdettin'e hitaben bir mektup yazarak isyancılar ve isyanın seyri hakkında bilgi vermiştir. Bozkır Kazası ve bağlı köylerinden Avdan, Hocaköyü ve Dereköy ahaliyle Konya Merkez vilayeti Kuva-yı Milliyesi arasında silahlı mücadeleye varan bir anlaşmazlık olduğunu belirtmiştir. Anlaşmazlığın giderilmesi için bölgeye nasihat heyeti gönderdiğinden ve bu heyetin çalışmaları sonucunda Avdan köyü halkının ikna edildiğini Hocaköy ve Dereköy halkının da ikna edilebileceğine inandığını yazmıştır. Böylece bölgedeki gelişmelerden Sultan Vahdettin'i haberdar etmiştir.

Abdülhalim Çelebi zamanla Hürriyet ve İtilaf Fırkası ile bağlı bulunduğu Nakşibendi tarikatından uzak durmaya başlamıştır. İşgaller karşısında kafaların henüz karışık olduğu bu dönemde Konya'daki İngiliz Konsolosluğuna bir mektup yazarak İngiliz işgali altında bulunan bütün bölgelerdeki Mevlana dergâhlarına zarar verilmemesini, dervişlerin vazife icabı yapacakları seyahatlerde kolaylık gösterilmesini istemiştir.

Millî Mücadele'nin yavaş yavaş güçlenip şekillenmesi ve TBMM'nin açılma aşamasına gelmesiyle birlikte Abdülhalim Çelebi'nin fikirleri Türk milliyetçiliğine doğru kaymaya başlamıştır. İşgaller karşısında, vatanın tamamen düşmandan temizlenmesi fikrini benimsemiştir. Kuva-yı Milliye lehinde çalışmaya ve Mustafa Kemal Paşa ile gönül birliği yapmaya karar vermiştir. Onu bu fikrinden vazgeçirmek için harekete geçen Damat Ferit Paşa, [Sait Molla](#) ve Rahip Frew gibi şahsiyetlerin telkinlerini dikkate almamıştır.

Refet (Bele) Bey'in Konya'ya gelmesiyle 8 Ekim 1919'da yapılan seçimde Abdülhalim Çelebi, Konya Müdafaa-yı Hukuk Cemiyeti Merkez Heyeti üyeliğine seçilmiştir. Eşi Kevser Hanım da Konyalı hanımlarla birlikte Anadolu Kadınları Müdafaa-yı Vatan Cemiyetinin Konya Şubesini kurarak başkan seçilmiştir.

Abdülhalim Çelebi, 1920 yılının Ocak ayında Konya Valisi, Belediye Başkanı, Müftü ve Müdafaa-yı Hukuk Cemiyeti üyelerinin de bulunduğu bir heyetle Ankara'ya giderek Mustafa Kemal Paşa ile görüşmüş ve olumlu görüşlerle Konya'ya dönmüştür.

Birinci Dönem TBMM için yapılan ve 18 Nisan 1920'de sonuçlanan seçimlerde Saatçizade Rifat Efendi, Dava Vekili Refik (Koraltan) Bey, Ermenekli Hulusi (Göksu) Bey ve Karamanlı Arif (Baysal) Bey ile birlikte Konya'dan milletvekili seçilmiştir.

21 Nisan 1920 günü Konya istasyonundan törenle uğurlanmış aynı gün geç saatlerde Ankara'ya gelmiştir. Ertesi gün Mustafa Kemal Paşa ile görüşmüş, 23 Nisan 1920'de Meclisin açılışında hazır bulunmuştur.

24 Nisan 1920'de mazbatasını onaylanmış aynı tarihte Başkanlık Divanı seçiminin sonuçlarına göre I. Reis Vekilliği'ne seçilmiştir. 210 mebusun 91 inin oyunu alarak seçildiği bu görevini 1 Mart 1921'e kadar sürdürmüştür.

9 Mayıs 1920'de Konya'da Babalık gazetesine verdiği beyanatta Mustafa Kemal Paşa ile görüşüp mebusları tanıyınca kadar padişaha bağlılık duyduğunu ve izlenecek yol hususunda tereddüt içinde bulunduğunu belirtmiştir. Bundan sonra vatanın kurtuluşunun Meclis vasıtasıyla olacağına inandığını söylemiştir. Millî kurtuluşun Anadolu'da ve Millî Mecliste olduğunu ifade etmiştir.

18 Mayıs 1920'de Sultan Vahdettin'e bir mektup daha yazmış, Konya halkının muhterem atası Mevlana'ya gösterdiği saygının bir sonucu olarak Meclise seçildiğini bildirmiştir. Aynı mektupta Konya halkına da teşekkür etmiştir.

1920 yılının Mart ve Nisan aylarında çıkan Beypazarı ayaklanmasında Mustafa Kemal Paşa'nın önerisiyle, Müftü Rıfat Efendi (Börekçi), Şeyh Servet Efendi (Akdağ) ile Beypazarı ileri gelenlerinden Hacı Mehmet Efendi'den oluşan heyetin içinde yer almıştır. Bu heyetin bölgeye giderek isyancılarla görüşmesi üzerine ayaklanma bastırılmıştır.

Mustafa Kemal Paşa, 1920 yılı Ağustos ayında Konya'ya yaptığı ilk seyahat sırasında 4 Ağustos 1920 günü Mevlana Türbesi'ni ziyaret etmiş, dergâh şeyhi ve aynı zamanda Konya milletvekili ve TBMM İkinci Başkanı Abdülhalim Çelebi ile görüşmüştür.

2 Ekim 1920'de Konya'da çıkan Delibaş Mehmet isyanı sırasında Konya valisi olan Haydar Hilmi (Vaner) Bey, Delibaş Mehmet'e tolerans gösterdiği ve isyanı bastırmakta yetersiz kaldığı gerekçesiyle valilik görevinden alınmıştır. Abdülhalim Çelebi de isyancılarla işbirliği yaptığı gerekçesiyle 17 Ekim 1920'de Bakanlar Kurulu kararıyla Mevlana dergâhındaki görevinden azledilmiş, 20 Ekim 1920 tarihli mahkeme kararıyla da Erzurum'a sürgün edilmesine karar verilmiştir.

23 Ekim 1920 günü Meclisin gizli oturumunda konuyla ilgili açıklama yapan Dâhiliye vekili Adnan (Adivar) Bey'e göre, Abdülhalim Çelebi ve diğer Konya mebusu Kâzım Hüsnü Bey isyanla ilgili olarak Konya'da yapılan askerî tahkikat sonucunda suçlu bulunmuştur. Abdülhalim Çelebi, Konya valisiyle Alaeddin Tepesi'ne çıkmış sonra şehre gidip ateşkes sağlayayım diye buradan ayrılmış ancak o gittikten sonra daha fazla ateş edilmiştir. Bu bir şüphe uyandırmıştır. Çelebi Efendi'nin bu sırada Ermeni ve Rum Metropolitleriyle toplantılar yaptığı tespit edilmiştir. Delibaş'ın Konya'ya girdiğini duyurmak için telgraf çekmiştir. Yapılan yargılama sonunda Abdülhalim Çelebi ve Kâzım Hüsnü'nün Erzurum'a sürgün edilmelerine karar verilmiştir. Adnan Bey, bu açıklamaları yaptıktan sonra her iki ismin mebusluklarının kaldırılmasını talep etmiştir.

Karahisarlı Sahip Mebusu Mehmet Şükrü Bey de bu oturumda isyanla ilgili bir takrir vermiştir. Lehte ve aleyhte konuşmalar yapılmıştır. Karesi Mebusu Vehbi Bey, milletvekillerinin divan-ı harpler ya da herhangi bir mahkeme tarafından tutuklanamayacağını buna son kararı Meclisin vermesi gerektiğini söylemiştir. Aksi hâlde Meclisin kapısına kiralık hane diye levha asınız demiştir. Bolu Mebusu Fuat Bey ise Abdülhalim Çelebi'nin idam edilmesini istemiştir.

Ara verilen görüşme 24 Ekim 1920 günü 89. gizli içtimada devam etmiştir. Bu celsede Diyarbakır Mebusu Hacı Şükrü Bey, Abdülhalim Çelebi'nin Damat Ferit Hükümeti'nin düşmesinden sonra İtalya temsilcisiyle irtibat kurduğu ve bir Selçukî Hükümeti teşkiline teşebbüs ettiği iddiasında bulunmuştur. Uzun münakaşalardan sonra mahkeme

tutanaklarının Meclise getirilmesine ve konunun Anayasa ve Adliye encümenlerine havalesine karar verilmiştir.

25 Kasım 1920'de Mecliste yapılan görüşmede Konya'daki isyanla ilgili olarak bölgeye bir heyet gönderilmesi görüşülürken Mustafa Kemal Paşa: *"Henüz Çelebi Efendi müttehemdir. Eğer heyeti aliyeniz işe vaziyet etmemiş olsalardı, divanı harbin kararı haklarında tatbik edilecekti ve bilhassa bendeniz Çelebi Efendi'nin haklarını düşünmek için heyeti tahkikiye göndermeye lüzum görüyorum. Meseleyi tahkikat neticesinde meydana çıkarmak için böyle bir tahkikat yapmaya lüzum gördüm"* demiştir.

6 Aralık 1920 günü 109. İçtima, ikinci celsede Abdülhalim Çelebi ve Kâzım Hüsnü, TBMM Başkanlığına müracaat ederek haklarında gizli yapılan görüşmenin aleni yapılmasını talep etmişlerdir. Meclis, açık görüşme teklifini kabul etmiştir. Konya vilayetinden gönderilen tahkikat evrakı Mustafa Kemal Paşa imzasıyla Meclis Başkanlığına sunulmuştur.

Abdülhalim Çelebi, 6 Aralık 1920 tarihli TBMM oturumunda bu konuyla ilgili olarak savunma yapmış daha doğrusu Divan-ı Harp'te kendisine sorulan sorulara verdiği cevapları ve isyan sırasında yaşadıklarını Meclis kürsüsünden paylaşmıştır. Bu savunmanın ardından Meclisteki birleşik komisyon Divan-ı Harp tarafından Abdülhalim Çelebi ve Kâzım Hüsnü aleyhine verilen kararı yok saymış ve adı geçen kişilerin cezalandırılmasına gerek olmadığına karar vermiştir. Olayların anlatıldığı gibi olmadığı, Konya'daki mülki amirlerin olaylar sırasında tedbirsiz davrandığı anlaşılmıştır. Abdülhalim Çelebi ve Kâzım Hüsnü'nün suçsuz ve haklarında verilen kararların hükümsüz olduğu hususunda 6 Aralık 1920 tarihli, 79 sayılı Meclis kararı kabul edilmiştir.

Abdülhalim Çelebi isyanla ilgisi olmadığı anlaşılınca 1921 yılı Haziranında Konya dergâhına yeniden görevlendirilmiştir.

Abdülhalim Çelebi'nin aslında suçlu olduğu ve bu sebeple Erzurum'a sürgün edildiği ve yerine Kastamonu Mevlevihanesinden Amil Çelebi'nin atandığı ancak TBMM'de Başkan Vekili olmasından dolayı affedildiği ve bu durumun TBMM'nin eşrafa ayrıcalıklı davranmasının bir sonucu olduğu iddia edilmiştir.

Buna karşılık TBMM'de milletvekili olan birisinin Meclise karşı çıkarılan bir isyanda isyancıları desteklemesinin mümkün olamayacağı, eğer böyle bir durum gerçek olsaydı Mustafa Kemal Paşa'nın Abdülhalim Çelebi ve ailesiyle iyi ilişkilerini devam ettirmeyeceğini söyleyenler de olmuştur.

Abdülhalim Çelebi hakkındaki iddialardan biri de 1921 yılı Aralık ayında casusluk yaptıkları ve bir entrika içinde oldukları söylenen Şemsimah adlı kadın ile Balıkesirli ya da Manisalı bir Rum olan Yorgi ve etrafında bulunan Ahmet ve Kemal adlı kişilerle irtibat kurmuş olmasıdır. Abdülhalim Çelebi ve oğlu Bakır Çelebi bu konuyla ilgili olarak da sorgulanmış ve delil yetersizliğinden beraat etmiştir. Şemsimah adlı kadının Rumca konuşabildiği ve Abdülhalim Çelebi'nin Ankara'da olduğu sırada oğlu Bakır Çelebi'nin evinde birkaç gün kaldığı, Yorgi ve yanında bulunan Ahmet adlı kişilerin Konya'da Delibaş İsyanı'na benzer bir isyan çıkarmak için Manisa bağlantılı olarak faaliyet gösterdikleri iddia edilmiştir.

Daha sonra Meclisten izin alarak Konya'ya gelen Abdülhalim Çelebi ve oğlu Bakır Çelebi'nin Ahmet adlı kişinin casus olduğunu Ankara'ya bildirmesine rağmen Şemsimah hakkında bilgi vermemiş olmaları onu korudukları şeklinde yorumlanmıştır. 26 Ocak 1921 tarihli Beşinci Şube Kararı, Meclis Genel Kuruluna sunulmuştur. Bu kararda Abdülhalim Çelebi'nin bu casuslarla irtibat kurduğu hakkında delil bulunamadığından kanuni takibata lüzum görülmediği bildirilmiştir.

Abdülhalim Çelebi, Milli Mücadele yıllarında Ankara'nın manevi havasını elinde tutan kişilerden biri olmuştur. Düzenlenen dini törenlere Mevlevi şeyhi ve Konya mebusu olarak icabet etmiştir. 11 Mayıs 1921 tarihli Hâkimiyet-i Milliye gazetesine göre Mustafa Kemal Paşa, İnönü ve diğer savaşlarda şehit olanlar için Hacı Bayram Camisi'nde mevlit okutmuş Abdülhalim Çelebi de katılanlar arasında yer almıştır. 19 Mart 1922 tarihli Hâkimiyet-i Milliye gazetesine göre de 17 Mart 1922 tarihinde cuma namazından sonra Ankara'da Mevlevi Dergâhı'nda Abdülhalim Çelebi tarafından mevlit okutulmuş, bu törene mebuslar, ulema ve memurlar katılmıştır.

1 Nisan 1922'de Mustafa Kemal Paşa'nın Konya'ya ikinci gelişlerinde Abdülhalim Çelebi'yi temsilen Mevlana Dergâhı Postnişin Vekili, askerî ve mülki erkânla birlikte karşılama heyeti içinde yer almıştır. Kendisi Postnişin Milletvekili ve TBMM İkinci Başkanı olduğu için Ankara'da bulunması gerektiğinden Konya'daki dergâha vekil bırakmıştır. Mustafa Kemal Paşa 3 Nisan 1922 günü beraberindeki heyetle Mevlana Dergâhı'na gelmiş ve türbe ziyaretinde bulunmuştur. Mustafa Kemal dergâh meydanında çelebi ve dervişler tarafından karşılanmıştır.

Atatürk'ün yaveri Muzaffer Kılıç'a göre 1922 yılının bahar aylarında Abdülhalim Çelebi Ankara'da milletvekili iken maddi sıkıntı çektiği için evindeki halısını bir kitapçı vasıtasıyla satılığa çıkarmıştır. Atatürk tesadüfen bunu öğrenmiş halıyı ve parasını Abdülhalim Çelebi'nin evine göndermiş akşama da onu ziyaret ederek gönlünü almış ve kendisiyle kahve içmek için her geldiğinde halıyı burada görmek istediğini söylemiştir. Abdülhalim Çelebi de Atatürk'ün bu davranışından memnun kalmış ve o halı sonradan Mevlana Müzesi'ne konulmuştur.

20-23 Mart 1923 tarihleri arasında Atatürk'ün Konya'ya beşinci gelişinde Abdülhalim Çelebi, Atatürk'ü sabahın erken saatlerinde istasyonda karşılamış ve akşam yemeği için dergâha davet etmiştir. Yemekten sonra sema edilmiştir. Atatürk ile Abdülhalim Çelebi arasında bir arkadaşlık ve aile dostluğu oluşmuştur. Atatürk, eşi Latife Hanımla Konya'ya geldiğinde Abdülhalim Çelebi ailesiyle birlikte yemek yemiş, sohbet etmiştir. Kendi aralarında olduğu gibi, Abdülhalim Çelebi'nin eşi hanımefendi ile Latife Hanım Efendi arasında da bayramlarda tebrik telgraflarıyla kutlamalar yapılmıştır.

Abdülhalim Çelebi, Cumhuriyetin ilanından sonra Mustafa Kemal Paşa'nın isteği ve tasvibi ile oğlu Mehmet Bakır Çelebi'yi o devirde en büyük Mevlevi tekkesinin bulunduğu Suriye'nin Halep şehrine tayin etmiştir.

I. Dönem TBMM'nin üçüncü yılında İrşat Komisyonu'nun başkanlığını yapan hem dinî hem de siyasi çalışmalarını sürdüren Abdülhalim Çelebi, TBMM zabıt ceridelerine göre Mecliste şu faaliyetlerde bulunmuştur:

-İstanbul'a bir heyet izamına dair tahrir vermiştir. Fevzi Paşa'nın İstanbul'daki durumuyla ilgili olarak Meclis'te verdiği izahattan sonra bu önergesini geri çekmiştir. Cemi iane hususunun derhal menî, Konya ve mülhakatında mevcut zehairin ihracatının temini, yarı açık mahallerde kadın oynatanların muvakkat küreğe konulmaları gibi konularda önerge vermiştir. Murakabe ve teshili izdivaç, Evkaf Vekâleti ihdası, Şimendifer memurlarınca muhadderat (örtülü Müslüman kadınlar) ve yolculara hüsnü muamele edilmesi, Ziraat memurluklarının lağvı, Ankara'da kapalı çamaşırhaneler inşası, İhtikârın (haksız kazanç, vurgunculuk) menî için tedbirler alınması gibi hususlar da onun Meclise tahrir vermesine sebep olmuştur.

-3 Mayıs 1920 günü on beş yirmi günlüğüne Konya'ya gitmek için şifahi izin talebinde bulunmuştur.

-Konya hadisesini tahkik için Meclisten gönderilecek heyet hakkında görüş belirtmiştir.

-Konya mebuslarından Abdülhalim Çelebi Efendi ile Kâzım Hüsnü Bey'in Konya harekâtı isyanı dolayısıyla ithamlarını mucip esbap görülmediğine ve Kanuni Esasi'nin 48 ve 79 uncu maddelerinin tefsirine mahal olmadığına

dair Müşterek Encümen Mazbatası münasebetiyle yaptığı konuşmada Delibaş İsyanı ile ilgili gelişmeler hakkında Meclise bilgi vermiştir.

-Muallimin ve talebenin askerlikten tecilleri hakkındaki kanun münasebetiyle fikir beyan etmiştir.

-Şehit zabitan ve efrat ailelerine ait vergi borçları ve aşar rüsumunun bir defa olmak üzere tahsil edilmemesine dair kanun teklifinde bulunmuştur.

-Evkafı Celaliyenin Hükümetçe idaresine dair kanun teklifi münasebetiyle fikir beyan etmiştir.

-1338 (1922) senesi Şeriye ve Evkaf bütçesi münasebetiyle konuşma yapmıştır.

-Şimendifer umuru (işleri) hakkında Nafia Vekâletine istizah takriri vermiştir.

-TBMM'nin gizli oturumunda kendisi hakkında hazırlanan Beşinci Şube Mazbatası münasebetiyle görüş belirtmiştir.

Vatanın savunmasında gösterdiği yararlılıklar dolayısıyla 24 Ekim 1923 tarih ve 1835 numaralı kararla yeşil şeritli [İstiklal Madalyası](#) ile ödüllendirilmiştir. Günün şartları gereği diğer tarikat liderlerinin olduğu gibi onun atadığı şeyhlerin de askerlik hizmetleri ertelenmiştir. Ömrünün son icazetnamesini Tahir el-Mevlevi Dede Efendi'ye vermiştir.

3 Mart 1924'te halifeliğin kaldırılması ve ardından da Osmanlı hanedan üyelerinin yurtdışına gönderilmesi kararının alınması üzerine Abdülhalim Çelebi, Mustafa Kemal Paşa'ya 10 Mart 1924 tarihinde bir kutlama mektubu göndermiştir. Sultan ve ailesini taun ve bela olarak nitelendirip, daha sonraki icraatlarında Mustafa Kemal Paşa'ya başarılar dilediği mesajında şunları söylemiştir:

Türkiye Devlet-i Müstakiliye-i Muazzaması Riyaset-i Cumhuriyeti Şeref bahş-ı ikbal, Devlet penah el Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine; Maruz-ı Dai-i Halisane-i Deriniyyeleridir. Kadim bir rahatsızlığımın nüksü münasebetiyle evca-yı elime içerisinde kıvranmakta bulunduğum sırada millet-i necibemizin başına bir taun bela kesilen hanedan-ı saltanattan hilafetin ilgasıyla vatan haricine tebidleri icraat-ı devletlerinin ayrıca bir şaheseri ve mucib-i halâsi olmasından tebrikat-ı naçizane-yi samimilerimi, hengâm-ı mezkure hasbelmazeret takdim edemediğimden mutahassil taksirat-ı dervişanemin azvini niyaz ile muvaffakiyat-i meazime-yi devlet penahilerini, Cenab-ı Vahibul Muvaffakiyet'ten temenni eylediğimi, hak pay-ı mualla-yı Riyaset-i Cumhuriyetine arz ile iblağ vesilesiyle dahi teyid-i ubudiyet ve sadakat eylerim. Ol babda ve her halde emr ü ferman Hazret-i men lehu'l emrindir efendim. 10 Mart 1340. Canişîn-i Hazret-i Mevlana.

1925 yılında gündeme gelen şapka konusunda da Atatürk'ün yanında yer almış ve şapka giymekte sakınca görmemiştir.

Aynı yıl tekke, zaviye ve türbeler kapatılınca Abdülhalim Çelebi, makamından ayrılmak zorunda kalmıştır. Bu duruma alışmakta zorluk çekmiş bir süre hastanede tedavi görmüştür. Millî Mücadeleyi ve inkılapları destekleyen bir din adamı olarak Atatürk'ün değer verdiği kişilerden biri olmuştur.

12 Kasım 1925 tarihinde şeker hastalığından İstanbul'da vefat etmiştir. Kaldığı otelin balkonundan şeker hastalığı nedeniyle oluşan baş dönmesi nedeniyle düşerek öldüğü, siyasi sebeplerle suikasta uğradığı veya kaldığı otelde yanında bulunan para nedeniyle hırsızlık için işlenmiş bir cinayete kurban gittiği iddia edilmiştir.

Cenazesi Yenikapı Mevlevihanesi'ne götürülmüştür. Orada Mevlevi şeyhlerinin katıldığı büyük bir törenle Nafiz Paşa Kütüphanesinin önüne defnedilmiştir. Konya'daki Mevlevi dergâhı da müzeyeye dönüştürülmüştür.

1934'te [Soyadı Kanunu](#) çıktığında Abdülhalim Çelebi'nin ailesi "Ertüzün" soyadını almıştır.

Mustafa Kemal Paşa'nın Mevleviliğe ilgisi ve onlarla ilişkisi tekke, zaviye ve türbelerin kapatılmasıyla son bulmamıştır. Bu tarihlerde Halep Mevlevihanesi'nde bulunan Abdülhalim Çelebi'nin oğlu Mehmet Bakır Çelebi, Atatürk tarafından kendisine verilmiş olan millî görevlerin gerçekleşmesini sağlamak amacıyla çalışmalar yapmıştır. Hatay'ın anavatana katılmasında önemli hizmetlerde bulunmuştur. 1937'de Bakır Çelebi Türkiye'ye gelmiştir. Onun Suriye'deki faaliyetleri casusluk olarak nitelendirildiği için yeniden Suriye'ye dönmesine izin verilmemiştir.

Alaattin UCA

KAYNAKÇA

- TBMM Zabıt Ceridesi**, 27.04.1920.
- TBMM Zabıt Ceridesi**, 29.04.1920.
- TBMM Zabıt Ceridesi**, 09.05.1920.
- TBMM Zabıt Ceridesi**, 13.05.1920.
- TBMM Zabıt Ceridesi**, 15.05.1920.
- TBMM Zabıt Ceridesi**, 06.07.1920.
- TBMM Zabıt Ceridesi**, 25.11.1920.
- TBMM Zabıt Ceridesi**, 06.12.1920.
- TBMM Zabıt Ceridesi**, 20.12.1920.
- TBMM Zabıt Ceridesi**, 26.01.1921.
- TBMM Zabıt Ceridesi**, 30.01.1921.
- TBMM Zabıt Ceridesi**, 03.02.1921.
- TBMM Zabıt Ceridesi**, 15.02.1921.
- TBMM Zabıt Ceridesi**, 24.02.1921.
- TBMM Zabıt Ceridesi**, 11.04.1921.
- TBMM Zabıt Ceridesi**, 30.04.1921.
- TBMM Zabıt Ceridesi**, 18.06.1921.
- TBMM Zabıt Ceridesi**, 04.02.1922.
- TBMM Zabıt Ceridesi**, 28.08.1922.
- TBMM Zabıt Ceridesi**, 30.11.1922.
- TBMM Zabıt Ceridesi**, 04.12.1922.

TBMM Zabıt Ceridesi, 11.12.1922.

TBMM Zabıt Ceridesi, 13.12.1922.

TBMM Gizli Celse Zabıtları, 23.10.1920.

TBMM Gizli Celse Zabıtları, 24.10.1920.

TBMM Gizli Celse Zabıtları, 11.02.1922.

Yeni Gazete, 1 Teşrinisani 1324 / 14.11.1908.

ATALAY, Ahmet, **Millî Mücadele’de Konya Kuvâ-yı Milliyecileri (İlk Meclise Girenler)**, C 1, Konya, 1997.

ATALAY, Ahmet, “Mevlevilerin Merkezî Hükümetlere Etkileri ve Bozkır Zeynelabidin İsyanı Hakkında Postnişin Abdülhalim Çelebi’nin Merkezî Hükümete Gönderdiği Bir Mektup”, **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S 8, Aralık 2000, s. 93-106.

CELÂLEDDİN ÇELEBİ, “Abdülhalim Çelebi (1874-1925) Konya Mevlânâ Dergâhı’nın Son Postnişini”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C 1, İstanbul, 1988, s. 212.

CELÂLEDDİN ÇELEBİ, “Çelebi Efendi Konya Mevlevi Âsitânesi’nde Postnişin Olanlara Verilen Unvan”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C 8, İstanbul, 1993, s. 261-262.

ILMAK, Savaşkan, “Abdülhalim Çelebi’nin Halısı”, **Pusula Web Sitesi**, <https://www.gazetepusula.net/abdulhalim-celebinin-halisi/282990/> Erişim Tarihi: 11.05.2023.

KÖSTÜKLÜ, Nuri, **Vatan Savunmasında Mevlevihaneler (Balkan Savaşlarından Milli Mücadeleye)**, Konya, 2005.

KÜÇÜK, Hülya, “Yakın Tarihimizde Mevleviler”, **Semazen Web Sitesi**, <https://semazen.net/yakin-tarihimizde-mevleviler-hulya-kucuk/> Erişim Tarihi: 06.05.2023.

SEMİZ, Yaşar-TOPLU, Güngör, “Milli Mücadele Döneminde Konya ve Atatürk”, **OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi**, C 7, S 12, Haziran 2017, s. 254-283.

ŞAFAK, Yakup, “Şahabettin Uzluk’ un Notlarında Son Dönemde Yaşamış Konyalı Mevleviler (I)”, **Akademik Sayfalar** (Merhaba Gazetesinin Okurlarına Armağanı), C 7, S 29, 3 Ekim 2007, s. 448-450.

Yüzyıllar Boyu Mevlâna ve Mevlevîlik, (Hazırlayan: Esin Çelebi Bayru-Bekir Reha Sağbaşı), İstanbul, 2008.

23/11/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/abdulhalim-celebi-efendi-ertuzun-1874-1925/?pdf=7100> adresinden erişilmiştir